

3. Аврамчук Л.А. Євроінтеграція України як шлях до макроекономічної стабільності / Л.А. Аврамчук, К. С. Лозоцька // Науковий вісник НУБІП України. – 2016. – № 249. – С. 9-16.

4. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Держ. Ком. Статистики України. – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Нац. науковий центр «Інститут аграрної політики» – Офіц. веб-сайт. – Режим доступу <http://www.iae.org.ua/>

6. Проект «AGMEMOD Україна» – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/21498>

7. Гайдуцький П. Україна – ЄС: проблеми інтеграції [Електронний ресурс] / П. Гайдуцький // Дже-

рело тижня – 7 червня 2013 року. – Режим доступу: <http://agroconf.org/content/gayduckiyukraina-es-problemy-integracii>

8. Зінчук Т.О. Кон'юнктура європейського аграрного ринку: тенденції та перспективи для України / Т.О. Зінчук // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2013. – № 2 (4). – С. 96–105.

9. Алексєєва Т. І. Міжнародна конкуренція у механізмі сучасних процесів глобалізації та інтеграції / Т. І. Алексєєва. Вісник НТУ ХПІ серія «Актуальні проблеми управління та фінансово-господарська діяльність підприємств». – Харків: НТУ ХПІ. – 2015. – № 20. – С. 5-12.

СОЦІАЛЬНЕ ІННОВУВАННЯ ПРОЦЕСІВ ПОЄДНАННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІЗ ЗАСОБАМИ ПРАЦІ

SOCIAL INNOVATION INTRODUCTION PROCESS OF THE HUMAN POTENTIAL AND LABOUR INSTRUMENTS CONSOLIDATION PROCESSES

Обґрунтовано доцільність використання потенціалу соціальних інновацій в процесі переходу країни на інноваційні джерела забезпечення суспільного розвитку. Наведено динаміку вартості основних засобів в національній економіці з відтворенням їх зносу та оновлення. Окреслено параметри результативності капіталізації людського потенціалу у його поєднанні з наявним технічним капіталом через реалії фондоозброєності праці. Надано обширну характеристику змінам фондоозброєності праці в секторах національної економіки. Виявлено дисонанс між динамікою техніко-економічних характеристик основних засобів та змінами освітнього потенціалу поєднуваних з ними осіб в процесі формування людського капіталу. Приведено заходи, впровадження яких сприятиме збалансуванню параметрів людського потенціалу і технічного капіталу.

Ключові слова: соціальні інновації, людський потенціал, трансформація в людський капітал, засоби праці, поєднання, деструктиви, оцінка, перспективи.

Обоснована целесообразность использования потенциала социальных инноваций в процессе перехода страны на инновационные источники обеспечения общественного развития. Приведена динамика стоимости основных средств в национальной экономике с воспроизведением их износа и обновления. Определены параметры результативности капитализации человеческого потенциала в его сочетании с имеющимся техническим капиталом через реалии фондовооруженности труда. Предоставлено обширную характеристику изменениям фондовооруженности труда в секторах национальной экономики. Выявлено диссонанс между динамикой технико-экономических характеристик основных средств и

изменениями образовательного потенциала, объединяемых с ними лиц в процессе формирования человеческого капитала. Приведены мероприятия, внедрение которых будет способствовать сбалансированию параметров человеческого потенциала и технического капитала.

Ключевые слова: социальные инновации, человеческий потенциал, трансформация в человеческий капитал, средства труда, сочетание, деструктивы, оценка, перспективы.

The appropriateness of using the potential of social innovations in the process of the country's transfer to innovative sources of social development providing is substantiated. A dynamics of fixed assets value in the national economy with the reproduction of their depreciation and renewal is given. Presented parameters of efficiency of the capitalization of human potential in its conjunction with the existent technical capital through the realities of real volume of capital equipment per unit of labour. An extensive description of changes of the real volume of capital equipment per unit of labour in sectors of the national economy is given. A dissonance between the dynamics of technical and economic characteristics of fixed assets and changes of educational capacity of persons joined with them in the process of human capital formation is revealed. Measures, implementation of which will contribute to balancing the parameters of human potential and technical capital, are given.

Key words: social innovations, human potential, transformation into human capital, instruments of labour, conjunction, destructives, assessment, perspectives.

УДК 316.42.001.76(477)

Більська О.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки та управління національним господарством Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Постановка проблеми. З другої половини ХХ століття поняття цивілізаційного соціального устрою почало ідентифікуватися з «соціальною державою». Розбудову подібного суспільного інституту зі здобуттям незалежності започаткувала й Україна. За класичним підходом призначення і зміст функціонування соціальної держави ідентифікується з забезпеченням економічної активності населення стосовно самозабезпечення прийняттого рівня життя та підтримки соціально незахищених верств населення. Механізм функціонування соціальної держави базується на процесі соціалізації економіки тобто взяттям на себе державою соціальних зобов'язань у певних сферах суспільного життя і певним послабленням її присутності в ряді інших. За законами формальної логіки на національних теренах у цьому контексті мали б пройти інституційні перетворення з врахуванням відповідних цивілізаційних реалій. Проте цивілізаційний потік не реалізує себе універсальним чином. Українська специфіка задіяння потенціалу інституту соціальної держави вимагала певного відкочування від масштабної за радянських часів до помірної соціалізації, що різнилося від класичного, прямого типу нарощування соціальності. Природно, що за таких своєрідних умов соціальної імунізації, запровадженого ринкового механізму господарювання, перед державою постали складні завдання оновлення джерельної бази забезпечення соціальної активності. Відповідно до цього застереження слід вести мову не стільки про інструментальні зміни в соціальному насиченні суспільного життя, скільки про необхідність формування принципово нового суб'єкта праці.

Ті процеси, які проходять і стосуються оновлення організаційно-технологічного базису суспільства, викликають глибокі перетворення всіх його сторін і вимагають зміни місця людини в суспільно-відтворювальному процесі. Виробництво ХХІ ст. вимагає від робітника глибоких спеціальних знань і професійних навичок у вибраному виді діяльності і в той же час готовності до постійного переходу на нову технологію і техніку. Соціальні здобутки розвинених країн підтверджують, що поза інноваційним шляхом наша країна в умовах ресурсних обмежень неспроможна забезпечити реальне соціальне піднесення. В унісон усім цим новаційним баченням внутрішньої трансформації індивідуальних якостей робітників під впливом розвитку їх здібностей, навичок, отриманих знань тощо у другій половині ХХ ст. з'явилася концепція людського капіталу. Перехід до моделі розвитку, в якій основним джерелом економічного зростання і соціального піднесення є потенціал людського капіталу, потребує кардинальної переорієнтації з задіяння в процесі продукування товарів і послуг виключно техніко-технологічних нововведень на соціальні інновації інтегративного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання соціального інновування в зв'язку з переорієнтацією вітчизняної економіки на інноваційний шлях розвитку стали з недавнього часу однією з головних тем проблемно-орієнтованих досліджень. Але загалом «соціальні інновації» та «процеси соціального інновування», як основне наповнення інноваційної моделі забезпечення суспільного поступу, на сьогодні не є принципово новими категоріями для науки. Теоретичні основи інновування в соціальній сфері запропоновані російсько-американським соціологом П. Сорокіним [1]. Природно, що його напрацювання щодо соціальних інновацій були доповнені і розвинені вченими економічно розвинених країн в контексті конституційного проголошення ними соціальних держав після другої Світової війни. В середовищі вітчизняних науковців почав виокремлюватися теж шерех представників, які започаткували наукову школу соціального інновування як то Л. Антонюк, О. Новікова, О. Воловодова, Л. Бойко-Бойчук, Н. Летуновська, І. Мейжис, А. Поручник, В. Савчук, О. Сандига, І. Терон, І. Чорнодід і ін. Але так склалося, що виокремленими й іншими вченими дослідження соціальних інновацій здійснюються у площині визначення їх сутності й особливостей [2; 3; 4; 5], оконтурення конструкції механізмів соціального інновування [4; 6] та пріоритетних сфер впровадження [6; 7; 8; 9]. На наш погляд, прагнення до визначеності в колі перерахованих питань постає тільки початковою умовою для надання процесам соціального інновування керованого характеру. Особливої уваги при цьому потребує активізація досліджень з формування й впровадження соціальних інновацій в зв'язку з введенням у соціальну практику досить складної категорії «людський капітал». Справа у тому, що поняття «людський капітал» характеризує перехідну форму трудового потенціалу з пасивної фази в активну, коли людина реально реалізує свої сукупні продуктивні здібності (здоров'я, знання, навички, мотивації до праці та ін.) у виробничому процесі. Така диференціація категорії «людський капітал» з введенням її проміжного стану, а саме «людського потенціалу», є надзвичайно значущою для методології становлення нових за змістом суспільних відносин з формування конструкту соціальних інновацій, спрямованих на утвердження індивідуалізації добробутного процесу. З огляду на це визначити вади і окреслити перспективи соціального інновування «людського капіталу» можливо за результатами капіталізації індивідуального «людського потенціалу» при його поєднанні з засобами праці у виробничому процесі, які як сприяють, так і ставлять перепони перевершенню людиною власних продуктивних здатностей.

Постановка завдання. Враховуючи нагальну потребу завершення етапу спонтанної суспільної

динаміки й переходу до упорядкування різноспрямованих ситуативних впливів соціального інновування на соціальні зміни, метою даної статті є дослідження характеру і якості капіталізації людського потенціалу в процесі його поєднання із засобами праці в умовах конкретного виробництва та виявлення деструкцій у забезпеченні прогресуючої взаємодії людського і технічного капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

За умови правильної розстановки акцентів стає зрозумілим, що в первинній фазі тобто до часу вступу у трудові відносини з роботодавцем набуті і розвинені здібності та компетенції виступають на ринку праці лише у якості людського потенціалу. Але після залучення у виробничий процес людський потенціал трансформується в людський капітал в силу його здатності приносити дохід. Відомо, що будь-який виробничий процес здійснюється із застосуванням як найпростіших знарядь праці, так і механічних, напівавтоматизованих та автоматизованих. До того ж їх потрібно розташовувати в спеціально облаштованих приміщеннях. Не виключається і необхідність використання в деяких виробництвах (літакобудування, суднобудування тощо) будівель як активних знарядь виробництва. Засоби праці призначені до певної міри доповнювати, а то й подекуди замінювати професійну майстерність робітника. У цьому аспекті механізми нарощування людського потенціалу в процесі його капіталізації із задіянням технічних можливостей устаткування не виключають, а, навпаки, передбачають не тільки підтримання, а й постійне удосконалення його техніко-економічних характеристик.

На підприємствах сукупність застосовуваних засобів праці набуває економічної форми основних засобів або основних виробничих засобів. За даними офіційної статистики за станом на кінець 1990 р. вартість основних засобів країни перевищила 474 млрд крб, або з урахуванням курсу дол. США (0,826 крб. за 1 дол. США) близько 574 млрд дол. США [10, с. 85]. У період з 1990 р. по 2014 р. вартість основних виробничих засобів зросла в 1,9 раза і становила на кінець 2014 р. 13 752 млрд грн., або 1 066,5 млрд дол. США за ПКС [11, с. 5]. Але в цій констатації потрібно бути досить виваженим, враховуючи супутні регресійні процеси. Мова йде про фізичне зношення основних засобів, що є неминучим явищем, оскільки в процесі їх експлуатації проходять процеси тертя, впливу агресивних середовищ, механічного впливу тощо. Класичним варіантом зростання вартості основних засобів є їх постійне введення в процес виробництва на новій техніко-технологічній основі.

Упродовж 1990–2014 рр. зношення основних засобів зросло на 47,0 в.п. і становило на початок 2015 р. понад 83,5%. Щодо коефіцієнту оновлення основних засобів то він за той же період зменшився з 6,1% до 1,0%. Тенденція до зменшення коефі-

цієнта оновлення основних засобів засвідчує про наявність процесів, які стримують модернізацію економіки. Якщо не втрутитися в цей процес, то не буде забезпечене навіть просте відтворення основних засобів. Це зумовлено не лише примхами власників технічного капіталу, а й зростаючою вартістю нового обладнання за незначної зміни його техніко-економічних характеристик. В економічно розвинених країнах термін оновлення становить 10–12 років [12] тоді як в Україні на це потрібно біля 100 років.

Відомо, що на початку трансформаційних перетворень вік устаткування 10 років в парку металорізальних верстатів був характерним для 42,5% від загальної кількості [13, с. 29]. Відомо, що заходи, спрямовані на зміну вікових характеристик устаткування, не приймалися. У цьому контексті небезпідставно при розрахунках потреб в основних засобах за базовий нормативний термін служби металорізального устаткування приймається строк у 20 років [14]. Але ж за результатами досліджень українських учених інтенсивна втрата продуктивності металообробного устаткування настає вже після 10 років його експлуатації [15, с. 62]. Аксиоматичним є той факт, що чим довше експлуатуються знаряддя праці, тим більше витрат вони потребують для підтримання в працездатному стані. Доступною є також інформація про моральне зношення устаткування. Якщо врахувати темпи науково-технічного прогресу за станом на кінець 80-х років ХХ ст., то моральне зношення настає через 5 років [16, с. 44], а в сучасній системі координат цей термін скоротиться, напевне, вдвічі, а то й утричі.

Наведений факт зростання вартості основних засобів при одночасному нарощуванні їх зношення та терміну служби має принципове значення. Відповідно до цього можливо окреслити параметри результативності капіталізації людського потенціалу у його поєднанні з технічним капіталом. Почнемо з найбільш очевидного і такого, що викликає різноманітні дискусії. Результат поєднання людського капіталу з технічним відображається, перш за все, в показнику фондоозброєності праці. Згідно з розрахунками у 1990 р. фондоозброєність праці осіб, які капіталізували власний людський потенціал, дорівнювала 190 130,9 грн на особу, а у 2014 р. – уже 125 549,7 грн на особу, або в 1,5 рази менше.

Для порівняння сьогодні в Сполучених Штатах Америки на кожного працівника припадає близько 52 тис. дол. США технічного капіталу [17]. В Україні у 2014 р. фондоозброєність праці осіб, які капіталізують власний людський потенціал, знаходилася на відмітці 10 562,2 дол. США на особу, що у 5 разів менше.

Звісно, ідеться лише про усереднену тенденцію зміни фондоозброєності праці осіб, які капіта-

лізують власний людський потенціал в секторах національної економіки. Якщо звернутися до статистики насичення промисловості засобами праці, то у 1990 р. фондоозброєність праці в ній становила 14 248,4 дол. США на особу, а у 2014 р. – уже 28 193,9 дол. США на особу, тобто майже у 2 рази більше. Щодо інших секторів, то в сільському господарстві впродовж 1990 – 2014 рр. фондоозброєність праці зменшилася з 15 555,3 до 2 977,2 дол. США на особу, у будівництві – відповідно з 5 989,7 до 4 745,1 дол. США на особу і у сфері послуг – з 3 074,6 до 1 345,2 дол. США на особу. У контексті змін значень цих показників можна виокремити супутні їм колізії, пов'язані з динамікою кількості осіб, які здійснювали в секторах національної економіки капіталізацію індивідуального людського потенціалу. За офіційними статистичними даними в промисловості кількість осіб, які здійснювали капіталізацію власного людського потенціалу, зменшилася в 3,1 рази, в будівництві – у 2,6 рази, у сільському господарстві – в 1,6 рази, а у сфері послуг зросла на 10,4%. Природно, що виокремлені зміни штучно сприяли зростанню фондоозброєності праці.

На наш погляд, для того щоб сформувані чіткі уявлення про зміни технічного оснащення процесів капіталізації людського потенціалу в різних секторах національної економіки, за основу потрібно брати не наслідки, а події, які їм передували. Перш за все, сплеск фондоозброєності праці осіб, які здійснювали капіталізацію людського потенціалу в галузях сільського господарства, не є результатом керованих дій щодо введення в експлуатацію технічних засобів для здійснення виробничих процесів. Згідно з офіційними даними впродовж 1990–1994 рр. в сільському господарстві майже не змінилася кількість тракторів, зернозбиральних комбайнів, вантажних автомобілів тощо [10]. Із широкої палітри чинників впливу на фондоозброєність праці найбільший тиск чинили непрогнозовані зміни кількості осіб, які прагнули до офіційної капіталізації людського потенціалу у цьому секторі економіки. Зменшення кількості сільського населення пов'язувалося, крім природних факторів, також з адміністративно-територіальними перетвореннями: приєднанням деяких сіл до міст, наданням міського статусу селищам тощо [10]. У 1990-х рр. ці процеси проходили досить активно за інерцією. Так на початку 90-х рр. ХХ ст. в країні налічувалося близько 400 міст, 878 селищ міського типу та 10 412 сільських рад, а в 1995 р. уже було 446 міст, 907 селищ міського типу і 10 196 сільських рад [10]. Відповідно до змін в адміністративно-територіальному поділі впродовж 1990–1994 рр. понад 500 тис. жителів села отримали статус жителів міста. Водночас у малих і віддалених селах проходив процес руйнації наявної соціальної інфраструктури. Новим кро-

ком у політиці задоволення потреб населення в сільськогосподарській продукції у цей період було вилучення з державних програм нормативно-правових документів завдань зі створення робочих місць на селі. Держава на різних щаблях трансформаційних перетворень задає деякий алгоритм сприйняття соціальної дійсності, чим пропонує людині деяку модель поведінки. Складні матеріальні умови життя на селі й відсутність перспектив працевлаштування сформували у значної частини сільської молоді психологічну настанову на негативне ставлення до проживання у селі, зокрема, й до аграрної праці загалом. За даними соціологічних досліджень 85,0-90,0% батьків, які працювали в сільськогосподарському виробництві, були проти того, щоб діти залишилися жити в сільській місцевості й, так би мовити, продовжили їхню професійну династію [18]. Закономірною реакцією сільських мешканців за таких умов і перспектив була переорієнтація на приватні види діяльності (торгівля, громадське харчування). Наповнення життєвих позицій сільського населення новими прагненнями і змістом і призвели до скорочення в 3 рази кількості тих осіб, які мали мотиви до капіталізації власного людського потенціалу в сільськогосподарських галузях. З урахуванням впливу наведених чинників на зменшення робочих місць фондоозброєність праці осіб, які здійснюють капіталізацію власного людського потенціалу, починаючи з 1995 р. стрімко зменшувалася. Згідно з розрахунками у 2014 р. фондоозброєність праці таких осіб була на 80,9 в.п. менша від рівня 1990 р. Цьому є об'єктивне пояснення, суть якого зводиться не стільки до значного зношення технічних засобів, скільки до доведення їх до стану непридатного для експлуатації через розпорошення внаслідок процесів паювання. Природно, що новим соціальним явищем на сільських теренах стала поява значної кількості фермерських господарств, які обробляють невеликі земельні ділянки і які зорієнтовані у своїй діяльності на послуги спеціалізованих (дорадчі й консультаційні послуги, обробка землі, збирання врожаю і т. ін.) підприємств з незначними чистими доходами, а тому фінансово неспроможних не тільки до новацій у технічному оснащенні, а й до покриття зростаючих витрат на ремонт і технічне обслуговування наявної техніки, на придбання запасних частин. Наслідком фінансової неспроможності стало зниження ступеня готовності техніки до проведення відповідних робіт та зростання технологічного навантаження на трактори і зернозбиральні комбайни.

За даними Держслужбстату України у 2014 р. понад 71,0% діючих сільськогосподарських підприємств мали у своєму виробництві не більше ніж 500 га. Із сільськогосподарських угідь, виділених для обробки, тільки 2,6% належало державі [10]. Пропорційно скороченню площі оброблюваних земель

та власного машино-тракторного парку підприємств зменшувалася потреба у залученні власників високого освітнього потенціалу. Потребу в таких фахівцях мають виключно великі корпоративні структури. Незадовільний стан матеріально-технічної бази аграріїв є однією з найважливіших причин низьких фінансових результатів їх діяльності. Таким чином, маємо своєрідне замкнуте коло.

Суттєвою слід визнати і негативну динаміку фондоозброєності праці осіб, які здійснюють капіталізацію власного людського потенціалу у сфері послуг. Упродовж 1990–2014 рр. абсолютне значення цього показника зменшилося на 56,2 в.п. І це при тому, що у вихідному стані фондоозброєність праці осіб, які здійснюють капіталізацію власного людського потенціалу у сфері послуг, становила лише 19,2% від її середнього значення в національній економіці, а у 2014 р. знизилася до 12,7%. Для пояснення цієї ситуації непотрібні будь-які припущення. У галузях соціальної сфери порівняно з іншими секторами національної економіки використовуються основні засоби меншої вартості, а саме технічні засоби автоматизації офісної праці.

У даних щодо рецесії визначального для результативності капіталізації людського потенціалу показника бачимо і прикладний контекст. «Кінцеві цілі діяльності розумних істот, – підкреслював нобелівський лауреат з економіки Ф. Хайек, – завжди лежать поза економічною сферою. Строго кажучи, не існує жодних «економічних мотивів», бо економіка – це лише сукупність чинників, що впливають на наше просування до інших цілей. А те, що називається «економічними мотивами», у буденній мові означає лише прагнення до отримання потенційних можливостей, засобів для досягнення інших цілей» [19, с. 121]. У контексті цього застереження можна констатувати, що людина за своєю суттю та відносно свого суспільного буття є досить різноманітною, а тому здатна до самореалізації як особистість. Мова йде не просто про початково необхідний людський потенціал для підтримання життєздатності осіб, спрямованих на його капіталізацію в умовах низької фондоозброєності праці, а й про наявність іншої методологічної бази матеріалізації його дохідності. У зв'язку зі становленням ринкової економіки та появою комерційних структур нового типу (банків, страхових і рекламних компаній, промислових, будівельних і торговельних холдингів, приватних туристичних агенцій то-що) з'явилася багато нових досить привабливих професій (аудитори, брокери, дилери, менеджери, колектори, маклери, економісти, бухгалтери), під які створювалися робочі місця і які вимагали високого освітнього потенціалу. Але це не означає, що не існує ніш для капіталізації людського потенціалу нижчого рівня. З'явилася потреба у створенні низьковартісних робочих місць для охоронців,

інкасаторів, експедиторів. Водночас зменшилися можливості капіталізації освітнього потенціалу за традиційними професіями.

Знизилася фондоозброєність праці і в будівництві на 20,8 в.п. порівняно з 1990 р. Цей показник охоплює не тільки кількісний, а й якісний аспект виміру основних фондів виробництва будівельної галузі. За специфікою виконуваних робіт у галузі домінують ручні й механізовані операції. На спеціалізованих підприємствах використовуються напівавтоматичні й автоматичні технічні засоби для виготовлення певних блоків, плит різної конфігурації, комплектуючих великопанельного виробництва тощо. Проте і їх монтаж здійснюється механізованим інструментом та відповідними підйомними механізмами.

Отже три сектори економіки мали негативну тенденцію щодо фондоозброєності праці. Логічно постає питання про їх відповідний вплив на можливість і результати капіталізації людського потенціалу. Тільки в промисловості фондоозброєність праці зростала, але за питомою вагою основних засобів і осіб, які за їх допомогою капіталізували власний людський потенціал, вона поступалася сфері послуг й не могла суттєво вплинути на її усереднене значення в економіці.

Нове в сутнісній характеристиці таких непередбачуваних змін визначається значною мірою переструктуруванням наявних основних фондів в секторах національної економіки за вартістю. Якщо у 1990 р. основні засоби розподілялися за секторами економіки в такій пропорції, а саме: в промисловості становили 32,3%, у сільському господарстві – 16,5%, у сфері послуг – 48,7% і в будівництві – 2,5%, то у 2014 р. їх розподіл докорінно змінився, оскільки основна їх маса концентрувалася у сфері послуг, перевищивши за вартістю 84,1%, у промисловості – 14,1%, у сільському господарстві – 1,3% і в будівництві – 0,5%. При цьому розподіл осіб, які здійснювали капіталізацію індивідуального людського потенціалу, за галузевими секторами національної економіки, був дещо іншим: в сільському господарстві – 16,0%, в промисловості – 16,0%, будівництві – 4,1% і в сфері послуг – 63,9%. Є всі підстави для сумнівів щодо доцільності досягнення впродовж 1990 – 2014 рр. виокремленого розподілу основних засобів за секторами економіки. Переструктурування основних засобів праці за таким сценарієм не розширило, а навпаки звузило поле капіталізації високоосвіченого людського потенціалу і поглибило суперечності його поєднання з технічним капіталом. Власники основних засобів не прагнуть до заміни застарілого устаткування і повністю зорієнтовані на капіталізацію людського потенціалу на умовах дешевої праці.

Витіснення значно зношених основних засобів у сферу послуг при технічному послабленні з тієї ж

причини інноваційних галузей промисловості унеможливили прогресування результатів капіталізації в усіх секторах економіки як для роботодавців, так і для власників людського потенціалу.

Акцентуючи увагу на цих аспектах деструктивів національної технічної бази виробництва товарів і надання послуг, не слід упускати з виду і дисонанс відносно них щодо формування людського потенціалу. Якщо в 1989 р. частка осіб з повною вищою освітою становила 10,4%, то у 2014 р. вона наблизилася до 27,9%, а з базовою вищою зменшилася з 1,5% до 1,2%. Водночас питома вага осіб із загальноосвітньою спеціальною середньою освітою зросла на 3,9 в.п. і становила на початок 2015 р. близько 18,9% [10]. Проте проста констатація зміни частки осіб з вищою та незакінченою вищою освітою є досить умовним індикатором вкладу у формування національного людського потенціалу. Мова йде лише про наявність дипломів про вищу освіту різного рівня, але не про нарощування освіченої частини економічно активного населення в національному виробництві. У цьому контексті не можна не врахувати й інших моментів, які звужують можливості капіталізації людського потенціалу і призводять до його втрат. За результатами ґрунтовних досліджень за набутим фахом працюють тільки 20% випускників ВУЗів [20, с. 111]. Згідно з дослідженнями цих процесів інших науковців, після одержання диплому про вищу освіту безробітними стають 70% випускників, тобто працевлаштовується близько 30,0% [21]. За спеціальністю, як стверджує академік НАНУ Е. Лібанова, не працює 70% осіб з вищою освітою в галузі технічних та фізико-математичних наук, 46% – медичних та агрономічних наук, 76% – прикладних наук [22, с. 9–22]. Є й інші дані, отримані внаслідок опитування випускників ВНЗ. За ними 53,0% випускників працевлаштовані за фахом [23]. Є і зворотна сторона цієї деструкції. Анкетування працевлаштованих дозволило з'ясувати їх думку стосовно фахового співвідношення з виконуваною роботою. Близько 22,0% опитаних констатували, що для виконання їхньої роботи освіта взагалі не потрібна, а 20,0% – вистачило б кількох тижнів/місяців підготовки [24]. Негативи подібної політики полягають у декваліфікації набутих знань і погодженні на оплату праці за не тільки заниженими, а й нестійкими окладами та тарифами. Нестійка закріпленість працюючої молоді на виробництві через постійну загрозу для неї залишитися без роботи, дозволяє бізнесу диктувати умови праці, її інтенсивність, тривалість та рівень і час оплати.

Зрозуміло, що наявний рівень зношення та техніко-технологічні характеристики технічних засобів, не дозволяють розкритися власникам високого за освітою людського потенціалу у відповідних сегментах економічної діяльності і посилити результат його капіталізації, відображений у

показнику продуктивності праці. Розвинені європейські країни перевищували український показник продуктивності праці у 2014 р. у 4,5-5 разів за рахунок більш адекватних змін людського і технічного капіталу [10]. Встановлення деструктивних моментів у поєднанні людського потенціалу зі знаряддями праці у виробничому процесі дозволяє вести мову про недовиробництво за реаліями виробничих характеристик, втрачену додаткову заробітну плату і наповнення бюджету податками та зборами.

Висновки з проведеного дослідження. Отже проведене дослідження щодо стану й динаміки людського потенціалу і повноти його трансформації в людський капітал через його поєднання з технічним капіталом відтворює впровадження парасоціальних інноваційних реалій, які ставлять перепони до залучення в процеси капіталізації осіб з рівнем людського потенціалу відповідного сучасним моделям забезпечення прогресуючої взаємодії людського і технічного капіталу і суттєво звужують можливості капіталізації людського потенціалу як стійкого джерела економічного зростання і зміцнення добробуту активної частини населення. Основною причиною алогічної інноваційної спрямованості в економіці є неправильно вибрана модель суспільного поступу. До останнього часу домінує економічна модель, яка зорієнтовує суб'єктів господарювання на пошук і нарощування фінансових ресурсів за рахунок цінового чинника та позик при порівняно низькому рівні ефективності ресурсовикористання. Для зміни цієї деструктивної спрямованості, яка утримує техніко-технологічний рівень сегменту продукування товарів і послуг на фундації нижніх технологічних укладів, дії держави мають переслідувати певні вмотивовані цілі, співвіднесені зі станом виробничого потенціалу економіки, і бути налаштованими на формування джерельної бази простого і розширеного відтворення технічного капіталу. Мова йде про обґрунтування державної амортизаційної політики, яка б враховувала реалії функціонування ринку в умовах високої інфляції в перехідній економіці, що стає причиною заниження бази нарахування амортизації. До того ж, потрібні більш еластичні мотиви власникам технічного капіталу для започаткування зацікавленості у вкладенні коштів в нарощування його продуктивних здатностей і збалансування зі зростаючим освітнім людським потенціалом в контексті формування постіндустріального суспільства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сорокин П.А. Социальная и культурная динамика – М.: Астрель, 2006. – 1176 с.
2. Соціальні інновації: концептуальні підходи. можливості розвитку та запровадження: наук.

доп. / В.П. Антонюк, О.Ф. Новікова, О.В. Воловодова та ін. – Донецьк: ІЕП НАНУ, 2010. – 102 с.

3. Бойко-Бойчук Л.В. Поняття «соціальна інновація»: типи визначень, приклади застосування / Л.В. Бойко-Бойчук // Наука і інновації. – 2009. – Т. 5. – № 5. – С. 94-99.

4. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: монографія / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник., В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.

5. Сандига О.І. Інновації: соціально-філософський аналіз / О.І. Сандига // Мультиверсум. Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури. – 2005. – № 48. – С. 43-54.

6. Чорнодід І.С. Особливості впровадження соціальних інновацій як фактора розвитку громадянського суспільства / І.С. Чорнодід // Економіка. Проблеми економічного становлення – Вісник. – 2012. – № 2. – С. 82-85.

7. Мейжис І.А. Соціальні інновації в українській сучасності / І.А. Мейжис // Наукові праці. Соціологія. – Вип. 172. – Т. 184. – С. 61-67.

8. Терон І.В. Соціальні інновації у процесах модернізації соціально-трудових відносин / І.В. Терон // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – вип. 20. – Ч. II. – С. 57-66.

9. Летуновська Н.Є. Роль соціальних інновацій у діяльності вітчизняних підприємств / Н.Є. Летуновська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/31164/1/letynovska.pdf>

10. Державна служба статистики України [сайт]: статистична інформація. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua. – Назва з екрану.

11. Основні засоби України за 2014 рік: стат. зб. / Держ. служба статистики України; відп. за вип. І. Петренко. – К.: Держаналітінформ, 2015. – 19 с.

12. Попова В.Д. Необхідність інноваційного спрямування інвестиційних коштів на підприємствах: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / В.Д. Попова. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64.exe. – Назва з екрану.

13. Конверсія, ринок, труд: монографія / В.С. Васильченко, В.В. Ерасов, Б.Н. Крыжановский (рук. авт. колектива), В.В. Онищенко – К.: НЦ ЗРТ, 1994. – 206 с.

14. Терміни корисного використання з урахуванням умов експлуатації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: учебники.net/book/163-vidshkoduвання-znosu-osnovnix-virobnichix-fondiv-navchalnij-posibnik-bye/14-31-viznachennya-terminiv-korisnogo-vikoristannya-obladnannya.html. – Назва з екрану.

15. Житная И.П. Проблемы экономического анализа эффективности функционирования основных производственных фондов машиностроительной промышленности: монография / И. П. Житная. – К.: Вища школа, Головное изд-во, 1983. – 176 с.

16. Донец Ю.Ю. Эффективность основных фондов в машиностроении: научн. изд. / Ю.Ю. Донец, А.В. Жаров. – К.: Техніка, 1979. – 135 с.

17. Фондоозброєність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: techtrend.com.ua/index.php?newsid=26007715. – Назва з екрану.

18. Зміни у чисельності, економічній поведінці, потребах та цінностях селян України (1990–2000 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.history.vn.ua/journal/journal_2013_4/5.html. – Назва з екрану.

19. Хайек Ф. Дорога к рабству / Ф. Хайек; пер. с англ. – М.: Экономика, 1992. – 176 с.

20. Петрова І.Л. Актуальні проблеми розвитку людського капіталу України / І.Л. Петрова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / ТНЕУ. – Тернопіль: Економічна думка, 2013. – № 1. – Т. 13. – С. 106–113

21. Шевченко Л.С. Дисбаланс професійної освіти і ринку праці: сутність, причини, шляхи подолання [Електронний ресурс] / Л.С. Шевченко. – Режим доступу: www.ruanauka.com/5_PNW_2010/Economics/58093.doc.htm. – Назва з екрану.

22. Лібанова Е.М. Стратегічні пріоритети соціальної політики України на початку ХХІ століття / Е.М. Лібанова // Демографія та соціальна політика. – 2008. – № 1 (9). – С. 9–22.

23. Кириченко І. Битва за професіоналізм [Електронний ресурс] / І. Кириченко // Дзеркало тижня. – 2012. – № 33. – Режим доступу: dt.ua/SOCIETY/bitva_za_professionalizm-109104.html. – Назва з екрану.

24. Кириченко І. Депрофесіоналізація громадян – майбутнє країни? [Електронний ресурс] / І. Кириченко // Дзеркало тижня. – 2012. – № 38. – Режим доступу: dt.ua/SOCIETY/deprofesionalizatsiya_gromadyan_maybutne_krayini-111037.html. – Назва з екрану.